

Ахова птушак Бацькаўшчыны

www.ptushki.org

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ | 3 (60) - 2016

Лета і восень
з птушкамі

1

Як хадзіць па лесе
за ваўкамі?

2-3

Запаведнасць
у Белаежскай пушчы

4

Сябры, вась і восень!

Мы развітваемся з летам і з птушкамі, якія ляцяць у вырай. У нашай стужцы навінаў – кароткі агляд лета. На гэтай жа старонцы – нашы планы на восень. Залатая пара таксама будзе насычанай! Далучайцеся да нашых мерапрыемстваў і ладзьце ўласныя: будзем нагадываць людзям пра ахову дзікай прыроды разам!

81 від – столькі розных птушак трапілі ў аб'ектывы ўдзельнікаў IV Чэмпіяната па фотабёрдынгу, які адбыўся ў траўні ў Брэсце. Гэта рэкорд!

57 самцоў вяртлявых чаротавак на балоце Сэрвач і **160** на балоце Дзікое налічылі арнітолагі і валанцёры пад час чэрвеньскіх летнікаў.

Валанцёры ад 20 да 56 год выйшлі на бітву з хмызняком на Тураўскім лузе: цяпер яшчэ больш месца для кулікоў!

30 мільёнаў (3000 рублей) – сабрана за вясну і лета на акцыю АПБ “Выратуй арляня!”. Зладжаны дзве экспедыцыі на Палессе, знойдзены птушаняты і пагрозы для вялікіх арляцоў.

Герой Валожины – зімародак – афіцыйна абраны птушкай гэтага раёна. У яго гонар з’явіліся графіці ў Івянцы, два графіці і нават скульптура ў Валожиныне.

121 від птушак – новы рэкорд Чэмпіяната па спартыўнай арніталогіі Birdrace 2016. Каманда-пераможца “Rara Avis” адзначыла 121 від пад час 12-гадзіннай гонкі за птушкамі. Столькі ж відаў у гэтым годзе і ў каманды “Пагоня”. Віншуем!

400 чалавек – столькі людзей убачылі жураўлей на экскурсіях АПБ на фестывалі “Жураўлі і журавіны Міёрскага краю” ў верасні.

Больш навін – на сайце АПБ www.ptushki.org

крапівнік

сініца-апалоўнік

шэрая вясняніца

малы грычун

1-2 кастрычніка лічым птушак разам на EuroBirdwatch-2016!

Сябры, час рыхтаваць біноклі ды вызначальнікі! АПБ зноў запрашае да ўдзелу ў восеньскіх днях назіранняў за птушкамі – EuroBirdwatch-2016. Акцыя адбудзецца ў 23-ці раз і аб'яднае звыш 40 краінаў Еўропы і Цэнтральнай Азіі.

Навошта прымаць удзел у назіраннях?

EuroBirdwatch-2016 – добрая нагода правесці выхад-ныя на прыродзе ў “птушынай кампаніі”, адчуць сябе часткай вялікай супольнасці аматараў дзікай прыроды, зрабіць сваё ўласнае адкрыццё ці зарэгістраваць рэдкае для краіны назіранне. Выходзь на прыроду разам з намі!

Як прыняць удзел?

Неабходна 1 ці 2 кастрычніка (можна і ў абодва дні) адзначыць усіх птушак, якія вам сустрэнуцца. Вызначыце віды птушак, іх колькасць, і перадайце інфармацыю ў АПБ да 16.00 у нядзелю, 2 кастрычніка.

Як даслаць свае назіранні?

- праз онлайн-форму на сайце www.ptushki.org/formaebw
- даслаць паведамленне ў FB – www.facebook.com/APB.BirdLife.Belarus ці VK – vk.com/ptushki
- даслаць электронны ліст на адрас info@ptushki.org
- патэлефанаваць у офіс АПБ у нядзелю, 2 кастрычніка: +375 17 3697613, +375 29 1016887, +375 292230613.

Усе, хто будзе весці падлікі ў групах ад трох чалавек і дашле свае назіранні ў час, прымуць удзел у розыгрышы вызначальніка “Птушкі Еўропы”.

Птушка вылеціць 2 кастрычніка ў Мінску!

Чарговы Чэмпіятат па фотабёрдынгу пройдзе пад час агульнаеўрапейскіх дзён назіранняў за птушкамі EuroBirdwatch-2016.

Незвычайнае “прыроднае” хобі працягвае развівацца ў Беларусі: гэтай восенню пройдзе ўжо пяты Чэмпіятат па фотабёрдынгу.

Што трэба рабіць “спартоўцам”? За 5 гадзін сфатаграфавать як мага больш розных відаў птушак. За кожны від удзельнік атрымлівае балы. Для таго, каб атрымаць максімальную колькасць балаў, неабходна не толькі зрабіць здымак, але і правільна вызначыць від птушкі.

Дзе шукаць крылатых мадэляў?

Восенню ўдзельнікаў спаборніцтваў прымае сталіца Беларусі – Мінск. Думаецца, у вялікім горадзе няма птушак? А вось і няпраўда! Вадаёмы, паркі і скверы Мінска – дом для больш чым паловы ўсіх відаў птушак Беларусі. Арганізатары падрыхтавалі новае цікавае месца – Цнянскае вадасховішча. Прымай бёрдвочараў-фатографію, Цнянка!

Колькі можна “шчоўкнуць”?

Спаборніцтвы працягваюцца нядоўга – 5 гадзін. За гэты час у аб'ектывы фатографію трапляюць каля 60 розных відаў птушак. Восень – час, калі шмат птушак адлятае ў вырай. Але можна зрабіць здымкі рэдкіх “госцяў” – птушак, якія ляцяць з поўначы транзітам.

Я хачу ўдзельнічаць, што рабіць?

Запоўніце невялікую заяўку на сайце АПБ ptushki.org і дашліце на адрас levy@ptushki.org. Заяўкі прымаюцца да 20.00 30 верасня. Спяшайцеся, хутка вылеціць птушка!

Як прайшлі EuroBirdwatch-2015?

У мінулым годзе нашая краіна заняла 3-е месца па колькасці ўдзельнікаў сярод 41 краіны. Тройку самых папулярных відаў склалі шпак, шызы голуб і качка-крыжанка. Сярод незвычайных назіранняў – сявец на рыбгасе “Волма” (Мінская вобл.) і вусатая сініца ў вёсцы Вугляны (Брэсцкая вобл.).

Пад час EuroBirdwatch-2015 звыш 25 000 жыхароў Еўропы і Цэнтральнай Азіі назіралі за восеньскай міграцыяй. За гэты час яны налічылі звыш 4 млн птушак! У нашай краіне ўзялі ўдзел 1796 чалавек, за выхадныя яны пабачылі амаль 21 000 асобінаў птушак 119 відаў.

Уваходзь у гісторыю EuroBirdwatch!

У гэтым годзе мы прапануем рабіць фотаздымкі, як праходзяць вашыя птушыныя выхадныя, і пазначаць іх хэштэгам [#ebw_apb](https://twitter.com/ebw_apb). Аўтары самых крэатыўных фота атрымаюць новыя паштоўкі і значкі ад АПБ.

Ваўкоў не баяцца. У лес хадзіць.

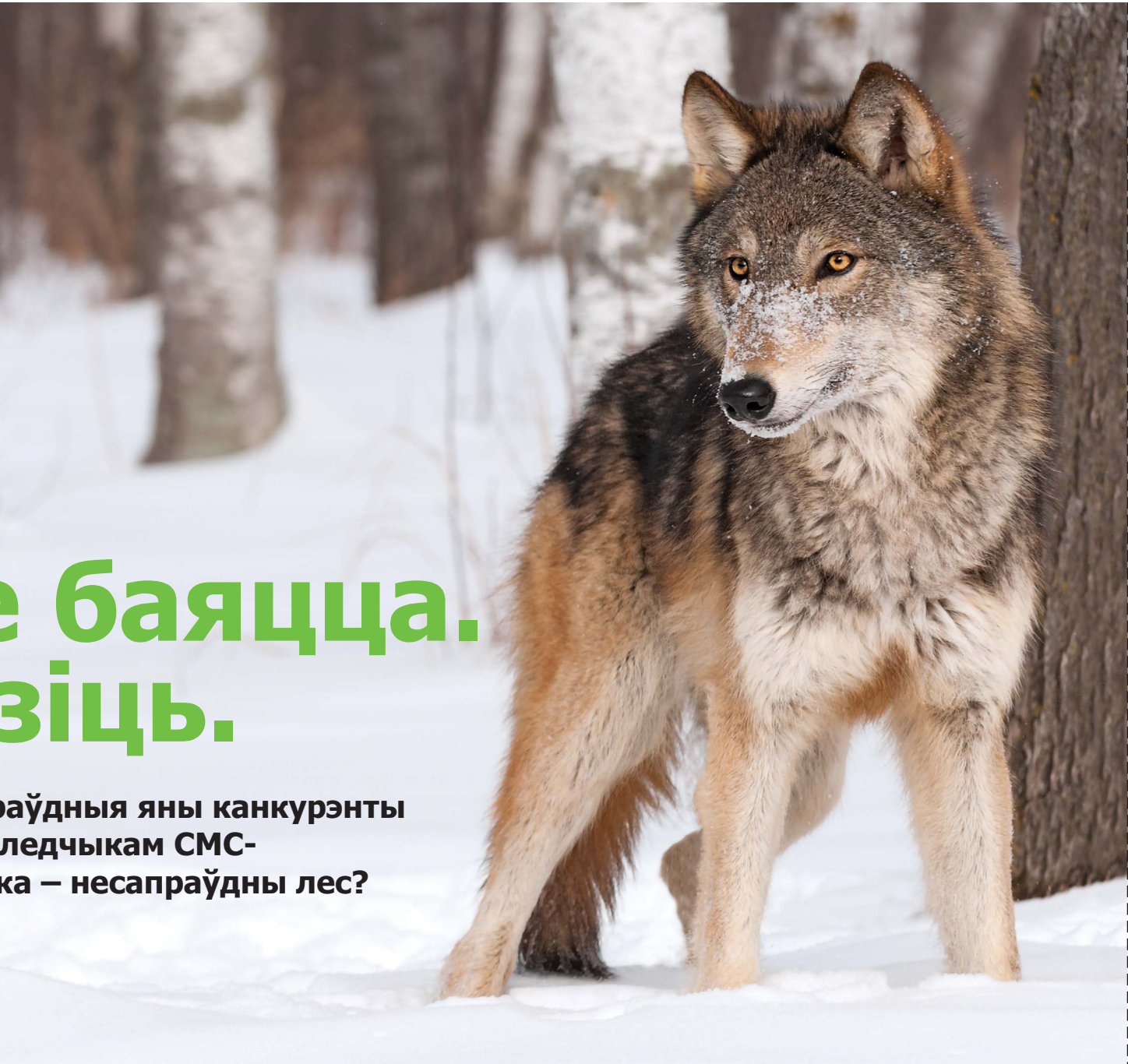
Колькі ваўкоў у Беларусі, ці сапраўдныя яны канкурэнты паляўнічым, як ваўкі пішуць даследчыкам СМС-паведамленні і чаму лес без воўка – несапраўдны лес?

Наш разгорт пазнаёміць вас са значным прыродаахоўным праектам, які мы рэалізуем у Белавежскай пушчы. З 2013 года АПБ у партнёрстве з Нацыянальным паркам “Белавежская пушча” і пры падтрымцы Франкфурцкага заалагічнага таварыства (ФЗТ) ажыццяўляе праграму ў падтрымку запаведнасці гэтага самага старога лесу ў Еўропе. **Запаведнасць – гэта максімальнае неўмяшанне чалавека ў жыццё дзікай прыроды. Гэта найбольш дзейная магчымасць захаваць прыроду або аднавіць парушаную экасістэму.**

583 км² – памер запаведнай зоны Белавежскай пушчы (амаль 40% ад агульнай плошчы тэрыторыі).

Белавежская пушча – гэта ТВП (Тэрыторыя, важная для птушак) міжнароднай значнасці. Сярод рэдкіх відаў тут сустракаюцца чорны буслы, звычайны асяд, малы і вялікі арляцы, шэры журавель, шэрая кукагаўка, баравы жаўрук.

Белавежская пушча – дом для многіх відаў, якія сталі вельмі рэдкімі ў іншых кутках Еўропы: ад стракоз і кажаноў да рысяў і зуброў. Вялікія арляцы, ваўкі і дзясяткі іншых відаў адчуваюць сябе тут спакойна. Гэты лес сфарміраваўся такім, якім мы яго бачым, дзякуючы таму, што ўсе кампаненты лясной экасістэмы заўсёды прысутнічалі тут. І ваўкі не выключэнне. **Адзін з асноўных накірункаў праграмы – ваўчыны.**

Навошта лесу ваўкі?

У экалогіі лесу ваўкі з’яўляюцца самым важным кампанентам. Прычым не толькі для нашых запаведных тэрыторый, але і для любога буйнога ляснога масіва. **Воўк – драпежнік найвышэйшага ўзроўню, і яго ўплыў распаўсюджваецца на ўсю экасістэму.** Шэры звер рэгулюе колькасць сваіх асноўных ахвяр – капытных жывёл, іх прасторавае распаўсюджванне. Такім чынам ваўкі ўплываюць на працэсы натуральнага аднаўлення лесу.

Лес без воўка – несапраўдны лес.

Белавежская пушча – першая прыродная тэрыторыя Беларусі, дзе для правядзення даследаванняў уведзены **мараторый на паляванне на воўка.**

30 – столькі **ваўкоў** водзіцца ў Белавежскай пушчы. Усяго ў нашай краіне **не больш за 2000** ваўкоў. Гэтыя жывёлы, насуперак казкам, не ядуць людзей, не крадуць цялят і авечак з фермаў. Воўк – жыхар дзікай прыроды, і здабычу ён знаходзіць там жа.

Як мы вивучаем ваўкоў?

Паводле якіх законаў жывуць ваўкі, у чым іх лясная роля і што ў нашых дні ўяўляе сабой жыццё гэтага драпежніка? Навукоўцы шукаюць адказ на гэтае пытанне дзякуючы ўнікальнаму даследаванню.

Восенню 2015 года ў Белавежскай пушчы адмысловымі ашыўнікамі з GPS-перадатчыкамі было пазначана пяць ваўкоў. Прылада дасылала СМС-паведамленні пра перамяшчэнні звера, каардынаты прыходзяць найпрост на тэлефон навукоўцам. Гэта дае магчымасць “хадзіць за воўкам” і здабываць карысную інфармацыю, якую немагчыма атрымаць іншым чынам.

Віктар Фянчук, каардынатар прыродаахоўнага праекта:

– Дзякуючы ашыўнікам мы атрымліваем інфармацыю пра тое, як і дзе ў пушчы ходзіць воўк, чым харчуецца, якое становішча займае ў экасістэме. Такі падрабязны аналіз экалогіі звера, якога звыклі баяцца і знішчаць без высвятлення акалічнасцяў, дазваліць нам паказаць яго ролю ў Белавежскай пушчы. У “ваўчынага” праекта не толькі навуковая мэта, але і асветніцкая. Прышоў час зразумець, што воўк – не шкодны драпежнік і не канкурэнт у паляванні на аленя, а важны элемент экасістэмы.

Маладыя ваўчаняты пушчы спадзяюцца на працяг мараторыя

Пра што нам казалі ашыўнікі?

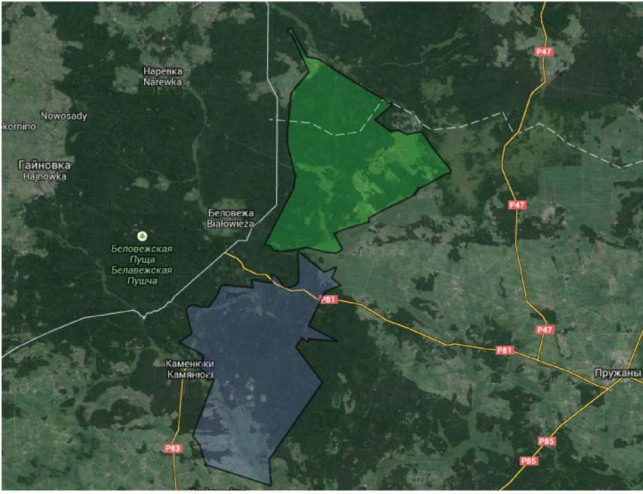
Навукоўцы ўжо атрымалі шмат цікавых звестак пра белавежскіх ваўкоў. І гэта не апошняя кропка: даследаванні працягваюцца. Пажадаем поспехаў і новых адкрыццяў!

180-220 км² – прыкладна такую тэрыторыю займае зграя ваўкоў у беларускай частцы Белавежскай пушчы. Параўнаем: у польскай частцы гэта 200-350 км².

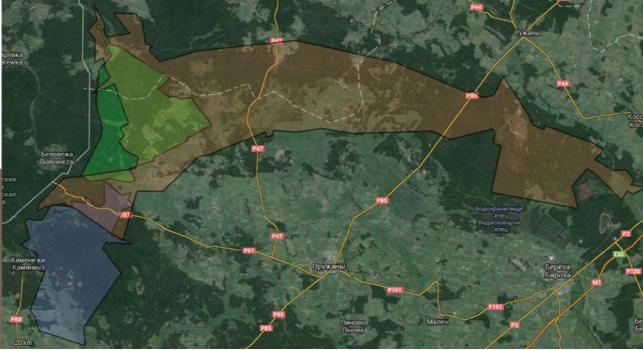
Воўк-адзіночка – бываюць у пушчы і такія, без зграй. Адзінокія самцы актыўна перамяшчаюцца паміж Ружанскай і Белавежскай пушчамі. Такія жывёлы могуць карыстацца куды большай тэрыторыяй – да 1000 км². **Самцы** перасоўваюцца значна **актыўней за самок.**

Бабёр – немалая частка абедаў і вячэраў беларускіх ваўкоў. Навукоўцы, якія ходзяць па слядах ваўкоў з ашыўнікамі, часцяком знаходзяць на “сталі” ў шэрага менавіта гэтую жывёлу. Гэта сведчыць пра тое, што ваўкі не даюць бабру празмерна размнажацца. Напрыклад, суседзі-палякі пра сваіх ваўкоў такіх звестак не маюць.

“Свае ваўкі”. Нашы ваўкі не ходзяць за дзяржаўную мяжу. Гэта добра бачна на картах двух зграй, з якіх у нас ёсць памечаныя ваўкі. Чаму так адбываецца? Таму што **польскія зграі мацнейшыя за беларускія.** Генетычны даследаванні паказалі, што польскія зграі, які і мае быць у ваўкоў, сямейныя: складаюцца з бацькоў і дзяцей з вывадка гэтага і мінулага года. Беларускія зграі з-за палявання на іх больш слабыя, яны вымушаны прымаць да сябе ваўкоў з іншых зграй.

Нашы ваўкі не ходзяць за мяжу

Тэрыторыя самца даволі вялікая: дайшоў аж да Ружанаў!

Як хадзіць па пятах за ваўкамі?

У падтрымку праекта з кастрычніка пачне працаваць “Ваўчыны блог”. На **www.vouk.by** можна будзе паглядзець, дзе ходзяць ваўкі з ашыўнікамі, і крыху адчуць сябе ў ваўчынай скуру.

У кожнага ваўка ў блогу ёсць адмысловая старонка. Заходзьце знаёміцца!

Яся – самая камунікабельная ваўчыца: не баіцца людзей, ходзіць каля папулярных веламаршрутаў пушчы. Сігналы прыходзяць рэгулярна.

Васіль – самы вялікі і дужы воўк. Пасля атрымання ашыўніка сышоў з пушчы на ваенны палігон каля Пружан, таму сігналы дасылала нерэгулярна. Чакаем новых СМС, Васіль, мы хвалюемся!

Наста – самая маладая ўдзельніца праекта, ёй 1 год. Навукоўцы перасталі атрымліваць сігналы ад Насты ў канцы студзеня 2016 года. Але турбаванні былі заўчаснымі: аўтаматычныя фотакамеры, што стаяць у лесе, падказалі даследчыкам, што ашыўнік перавярнуўся, таму GPS-модуль не працуе. Чакаем навін і часу, калі ашыўнік зноў вернецца на сваё месца. Шчаслівай зімы, Наста!

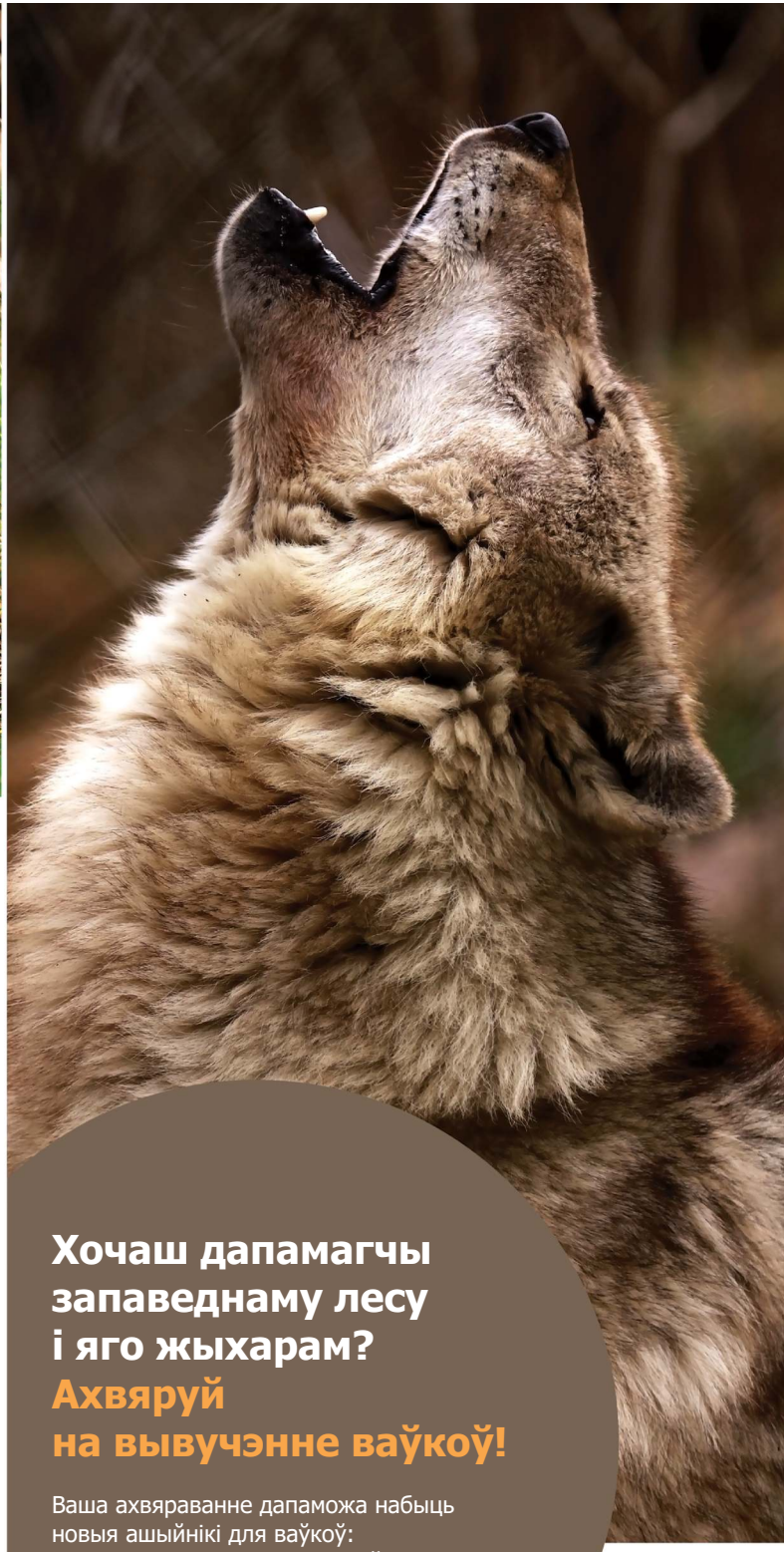
Марыя – самая мініяцюрная ўдзельніца праекта (29 кг). Яна не любіла шмат хадзіць і трымалася сваёй тэрыторыі. Але, на жаль, загінула ў красавіку гэтага года падчас шпацыра ў суседнюю вёску. Ёсць меркаванне, што пацярпела ад мясцовых сабак.

Шэры – самы першы ўдзельнік эксперымента. На жаль, забіты падчас палявання праз месяц пасля атрымання ашыўніка, негледзячы на мараторый.

Яшчэ ў нашым праекце ёсць адзін воўк з каляровым ашыўнікам (без GPS). Ён часам дасылала нам фотаздымкі дзякуючы аўтаматычным фотакамерам.

Новыя ашыўнікі!

Восенню яшчэ тры ваўкі атрымаюць ашыўнікі (без GPS). Ён часам дасылала нам СМС. Сачыце разам з намі: такога больш нідзе не даведаешся!

Хочаш дапамагчы запаведнаму лесу і яго жыхарам? Ахвяруй на вивучэнне ваўкоў!

Ваша ахвяраванне дапаможа набыць новыя ашыўнікі для ваўкоў: жывёлы будуць слаць навукоўцам важныя СМС-паведамленні пра свае перамяшчэнні! Падрабязнасці – з кастрычніка на **www.vouk.by/support**

Чаму воўк паляўнічым не канкурэнт?

Зграя ваўкоў здабывае капытных прыкладна кожныя два дні. Калі ў выніку палявання на ваўка зграя разбіваецца на дзве, то ўжо дзве зграі працягваюць здабываць ежу практычна з такой самай інтэнсіўнасцю.

Кожны дзень воўк спажывае прыкладна 5 кг ежы, у тым ліку воўну і косткі. 47 капытных жывёл – столькі ў год прыходзіцца на аднаго ваўка. Да такой лічбы прыйшлі польскія даследчыкі. Але не спяшайцеся пужацца: палова здабычы – так званая натуральная страта. То бок кволыя жывёлы, якія ў любым выпадку загінулі б. Такім чынам воўк выконвае функцыю выбракоўвання слабых асобін са статку, а не крадзе лепшую здабычу ў паляўнічых.

– Асноўную “працу” ваўка – рэгуляванне колькасці і структуры папуляцыі капытных жывёл у дзікай прыродзе – ні адзін самы лепшы паляўнічы выконваць не ў стане. З гэтым справяцца толькі ваўкі, – упэўнівае Віктар Фянчук. – Прысутнасць ваўка на асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторыях (ААПТ) дазваляе захаваць від, які на іншых тэрыторыях пайсоўна знішчаецца. Нааяўнасць воўка прыводзіць да больш натуральнага функцыянавання і развіцця ахоўнай прыроднай экасістэмы. А гэта з’яўляецца мэтай кожнай ААПТ.

Спадзяёмся, цяпер вы перакананы, што воўк – гэта не той страшны звер, якога ўяўляе сабе большасць людзей. Калі ласка, просім вас падзяліцца гэтай інфармацыяй! Павесяце нашы “ваўчыныя старонкі” ў школе, на працы, у пад’ездах! Падарыце паляўнічому, які марыць забіць ваўка. Прапануйце сваім дзецям намаляваць добрага ваўка. Разам мы зможам змяніць даўняе, несправядлівае і зусім незаслужанае стаўленне да разумнага і неабходнага кожнаму лесу зверу. Разам для ваўкоў і людзей!

Запаведная справа

“Вока” Белавежскай пушчы

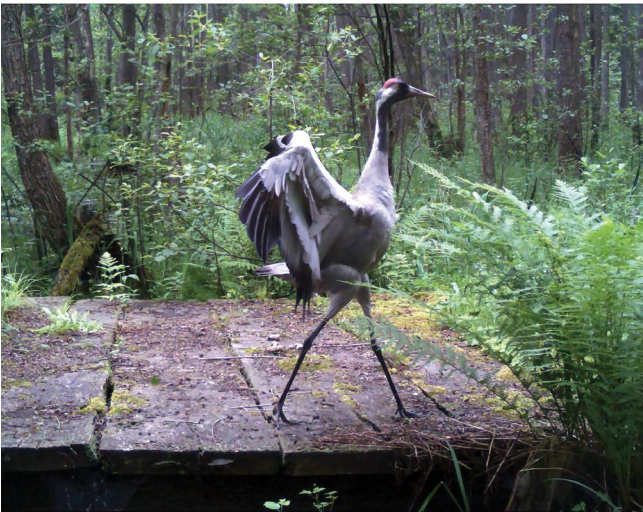
3 восені-2013 у Белавежскай пушчы з’явіліся “вочы”: 25 аўтаматычных камер спрацоўваюць на з’яўленне жывёл і вядуць свой “летапіс” запаведнага жыцця.

Навошта падглядаць? Так навукоўцы сочаць, як звяры рэагуюць на павелічэнне запаведнай зоны. Камеры дапамаглі ў пашпартызацыі рысі, аналізе капытных, атрыманыя цікавыя дадзеныя па янотападобным сабаку і барсуку. Даследаванні працягваюцца. А цікавыя фотаздымкі можна знайсці штоднядзельна ў сацыяльных сетках АПБ і штomesяц на сайце АПБ www.ptushki.org!

600

— столькі фота- і відэасюжэтаў штomesяц атрымліваюць даследчыкі.

Чым яшчэ жыве вялікі Прыродаахоўны праект для Белавежскай пушчы? Прапануем вам агляд ад кажаноў да паўторнага забалочвання і аднаўлення экасістэм. Натхняйцеся і далучайцеся: на некаторых этапах нам патрэбная ваша валанцёрская дапамога! Будзем рабіць важныя прыродныя тэрыторыі запаведнымі разам!

Вялікі арлец

Колькасць вялікага арляца імкліва падае ў Еўропе. У той жа час у Белавежскай пушчы колькасць гэтага “эталона” запаведнасці паступова расце. Гэта кажа пра натуральнае аднаўленне экасістэм нацпарка. Бо вялікі арлец жыве там, дзе жыве дзікая прырода.

У межах праекта збіралі рэшткі ежы, арнітолагі кальцавалі птушанят. Упершыню для пушчы прымянілі пазначэнне каляровымі кольцамі. Гэта дало свой вынік: зімой белавежскага арляца ў Ізраілі сфатаграфавалі мясцовы фатограф. У сезоне 2016 правяраюць 7 гнёздавых тэрыторый, 5 з якіх – паспяховыя. Трое птушанят акальцаваныя. Пушчанская папуляцыя застаецца стабільнай, з тэндэнцыяй да росту.

Вывучэнне рукакрылых

У межах праекта ў Белавежскай пушчы за кажанамі сачылі з дапамогай высокатэхнічных “бэт-кодэраў”. Адмысловымі міні-радыёдатчыкамі, пазначана 16 самак кажаноў. Гэта найноўшы метада назірання, выкарыстоўваюцца ў Беларусі ўпершыню.

Усе знойдзеныя калоніі месціліся ў старых дуплістых або памерлых дрэвах, і толькі адна – у будынку. Гэтыя дадзеныя – непасрэдны доказ таго, як **важна захаванне стараўзроставых лясоў для рукакрылых.**

Барацьба з дубам чырвоным

1300 га

— на такой тэрыторыі будуць змагацца з дубам чырвоным, небяспечным амерыканскім “перасяленцам”. Ен “прапісаўся” ў пушчы з мінулага стагоддзя як дэкаратыўны від, але сойкі актыўна распаўсюджваюць насенне і цяпер у пушчы расце больш за 40 000 дрэваў! Якія выцясняюць “беларусаў” – чарэшчаты і скальныя дубы (Чырвоная кніга). Навукоўцы б’юць трывогу: калі не прымаць мераў, праз сто гадоў пушча стане зусім іншай! Працы па выдаленні гэтага дуба пачаліся ў 2016 годзе.

Паўторнае забалочванне

1100 га

— такую плошчу плануюць “вярнуць” балоту Дзікі Нікар, якое патрапіла пад меліярацыю ў 70-х гадах. Велізарнае балота плошчай больш за 7 тыс.га знаходзіцца ў сярэдзіне нацпарка і мае ўплыў на вялікую тэрыторыю, таму было абранае першым для паўторнага забалочвання. Раней тут жылі вяртлявыя чаротаўкі і вялікія арляцы, іншыя знікаючыя віды. Трэба вярнуць ім дом! Далей плануецца “вяртанне” іншых асушаных балот.

Праект у падтрымку запаведнасці стаў адной з тэмаў дакументальнага фільма AnimalPlanet (Europe) Discovery. Паглядзець фільм “Белавежская пушча. Первозданны лес” можна на сайце Нацыянальнага парка, АПБ або на Youtube.

Аляксандр Буры,
генеральны дырэктар Нацыянальнага парка “Белавежская пушча”:

— Многія пытанні, узнятыя ў межах гэтага праекта, варта ўздымаць на ўзроўні не аднаго нацпарка, а на ўзроўні ўсёй краіны. І мы будзем старацца распаўсюджваць гэты досвед. Сённяшнія даследаванні будуць пакладзеныя ў аснову нашай практычнай працы. Вынікі даследаванняў дапамогуць даказаць, што важна рабіць для аховы прыроды менавіта цяпер, бо заўтра можа быць ужо позна.

У красавіку 2016 года Белавежская пушча, АПБ і ФЗТ падпісалі супольны план дзеянняў на 2016–2017 гады. У дакуменце – працяг пачатай працы і новыя крокі ў бок вывучэння і падтрымкі запаведнасці.

Як далучаць людзей да запаведнасці? Мы працуем з супрацоўнікамі пушчы, журналістамі, мясцовымі жыхарамі. Нам вельмі важна, што ўсё больш людзей з розных куткоў Беларусі ведаюць пра карысць ваўкоў, важнасць мёртвай драўніны і змогуць палічыць узрост аленя па рагавых адростках.

Ахова прыроды – гэта праца, якая не дае хуткіх вынікаў і яркіх лічбаў. Гэта няпростая штодзённая праца, якая можа даць плён толькі праз некалькі год. Але менавіта такія падыходы дазволіць нам ганарыцца прыродай Беларусі.